

La Svizra e l'aur dals nazis

Versiun scursanida dal rapport intermediar
da la Cumissiun independenta d'experts
Svizra – segunda guerra mundiala

La Svizra e l'aur dals nazis

Versiun scursanida dal rapport intermediar
da la Cumissiun independenta d'experts
Svizra – segunda guerra mundiala

Editur

Cumissiun independenta d'experts
Svizra – segunda guerra mundiala

Titel da la versiun originala

«Die Schweiz und die Goldtransaktionen im Zweiten Weltkrieg»
(<http://www.uek.ch>)

Text original

tudestg

Concepziun

Max Kellermüller

Distribuziun

BBL/EDMZ, 3003 Bern, www.admin.ch/edmoz

Prefaziun

Sin giavisch dal cussegl federal edin nus ina versiun scursanida da noss rapport intermediar «La Svizra e las transacziuns d'aur durant la segunda guerra mundiala» dals 25 da matg 1998. La finamira da questa publicaziun è da contribuir al scleriment istoric e da preschentar la materia complexa en moda bain chapibla.

Nus ans essan restrenschids ad in rapport intermediar. L'economia da guerra e la politica monetara da la Svizra vegnan preschentadas en il rapport final. Ad interim avain nus medemamain exclus la valitaziun giuridica da las dumondas tractadas.

Nus sperain che questa broschura chattia in vast resun e beneventain sche noss resultats leventan discussiuns fundadas ed objectivas.

Cuntegn

Introducziun	7
1. La banca naziunala svizra e l'aur rapinà	8
1.1 Ils fatgs e las noziuns	8
1.2 Quant aur da victimas ha chattà la via en Svizra?	9
1.3 Cronologia	10
1.4 Arguments e fatgs concrets	12
2. L'aur che la BNS ha cumprà dals alliads	15
3. Il martgà d'aur e las bancas comercialas	16
4. La rolla da las assicuranzas svizas tar la compra d'aur da la Germania curt avant la fin da la guerra	17
5. La cunvegna da Washington	19
6. Resumaziun	21
7. Resumaziun da las cifras impurtantas	22
7.1 Las furniziuns d'aur da la Reichsbank a la Svizra 1940–1945	22
7.2 Cumpras e vendas d'aur da la BNS 1. da settember 1939–30 da zercladur 1945	23
7.3 Transacziuns d'aur da la Reichsbank da ses deposits tar la BNS a Berna sin contos d'auters depositurs tar la BNS	24
7.4 Furniziuns da la Reichsbank a bancas grondas svizas 1940/41, pro banca	24

Introducziun

Questa brochura sa concentrescha sin la dumonda tge rolla ch'ha giugà la Svizra durant la segunda guerra mundiala sco martgà per las transacziuns d'aur dal territori occupà dal terz Reich. En emprima lingia vegn examinada la politica da la banca naziunala svizra (BNS). Plinavant vegn era mussà tge interess da bancas ed assicuranzas svizras ch'eran colliads cun las transacziuns d'aur.

Las transacziuns d'aur da la Germania avevan differentas finamiras. La BNS era primarmain interessada da mantegnair la garanzia d'aur e la convertibilitad dal franc, da segirar il provediment naziunal da la Svizra e la funcziunalitad da la Svizra sco plaz da finanzas. Questas necessitads na bastan però betg per declerar las activitads al martgà d'aur. La brochura mussa tge ch'ha incità la BNS da far talas fatschentas.

L'economia da devisas dirigida e la strategia da guerra economica restrenschevan pli e pli las transacziuns economicas internaziunalas da valutas, uschia ch'i restava la finala be anc il franc svizzer sco suletta valuta mundialmain convertibla. La cuntravalur en daners svizzers ch'il reschim nazist survegniva per las furniziuns dad aur aveva perquai ina gronda muntada pertutgant l'economia da guerra, la diplomazia ed il servetsch da spionadi. Las pussanzas alliadas duvravan medemamain francs svizzers. Cuntrari a las transacziuns dals alliads exequidas cun reservas monetaras legalas eran las furniziuns d'aur da la Reichsbank fitg problematicas.

L'aur è culabel e sa lascha perquai transformar levamain. I dat bleras pussaivladads da disfar ils fastizs da sia derivanza. Ils regents dal terz Reich han tratg a niz quai sistematicamain, spogliond lur victimas e convertend ils bains rapinads. Aur da tala derivanza è era arrivà en Svizra. En questa brochura vegn perquai medemamain respundì a la dumonda tge ch'ils responsabels da la BNS savevan en las differentas fasas da la guerra davart la derivanza da l'aur rapinà.

1. La banca naziunala svizra e l'aur rapinà

1.1 Ils fatgs e las noziuns

Durant la segunda guerra mundiala era la Svizra il martgà principal per aur dal territori occupà dal terz Reich. 79 pertschient da tut las furniziuns d'aur a l'exteriur fascheva la Reichsbank sur la Svizra. 87 pertschient da questas activitads gievan sur la BNS e 13 pertschient sur bancas commercialas svizras. Las furniziuns d'aur da la Reichsbank a la BNS muntavan tut tenor la calculaziun ad in total da 1,6 fin 1,7 milliardas francs. Da questa summa aveva la BNS acquistà per saldo 1,2 milliardas francs sin agen quint; il rest gieva en ils deposits che la Reichsbank, autras bancas centralas e la Banca dals reglaments internaziunals (BIZ) avevan tar la BNS.

Tranter l'aur furnì da la Germania a la Svizra sa chattava aur ch'era vegnì en possess da la Reichsbank gia avant il 1933 u aur acquistà sin vias ordinarias. El cumpigliava però er aur ch'ils nazis avevan manà en il sector da cumpetenzza da l'institut monetar tudestg sin basa da decreti spezial. Plinavant includevan questas furniziuns era aur rapinà. Tar l'aur rapinà quintan las sequentas trais categorias:

1. Aur ch'il reschim NS confiscava e rapinava surtut dapi il 1938 da persunas privatas en Germania ed en ils pajais conquistads
2. Aur da victimas assassinadas u surviventas da la politica d'extirpaziun dals nazis (aur da victimas)
3. Aur da las reservas monetaras da bancas centralas da pajais occupads, dal qual la Germania s'appropriava e ch'ella manava lura a Berlin. Questa categoria era quantitativamain lunschor la pli impurtanta per las transacziuns d'aur cun la Svizra.

Nus duvrain la noziun «aur rapinà» per descriver in fatg istoric. Nus na prendain betg posiziun concernent dumondas giuridicas che stattan en connex cun l'appropriaziun da quest aur.

1.2 Quant aur da victimas ha chattà la via en Svizra?

Questa categoria cumpiglia l'aur ch'il reschim dals nazis rapinava da las victimas assassinadas e surviventas da las execuziuns da massa e dals champs da concentraziun e d'extirpaziun, cunzunt ad Auschwitz-Birkenau ed a Lublin-Maïdanek ed era a Belzec, Sobibor e Treblinka.

La cumissiun cumenza sias retschertgas cun l'aur che SS-Hauptsturmführer Bruno Melmer furniva dals champs da concentraziun a la Reichsbank a Berlin. Tenor las calculaziuns da la cumissiun importa la valor da quest aur almain 2,9 milliuns dollars. L'aur rapinà d'autras instanzas dal reschim dals nazis nun è inclus en questa calculaziun.

Ina part da l'aur da las victimas dal holocaust ha la Reichsbank transferì sin ses deposit tar la banca naziunala svizra (BNS) a Berna. I sa tracta da radund 120 kilos aur fin d'ina valita da lez temp da strusch 600'000 francs resp. radund 130'000 dollars.

L'aur rapinà furnì a Berna ha alura prendì ina via nunconuschenta. Ins na sa oravant tut betg, sch'el è vegnì cumprà da la BNS u d'autras bancas centralas. Medemamain na datti nagins indizis che permettàn d'affirmar che la direenziun da la BNS conuscheva la derivanza da quest aur.

Quests fatgs nun excludan però la dumonda tge che la BNS saveva da l'aur rapinà da victimas dal holocaust e tge mesiras ch'ella ha prendì per differenziar tar las transacziuns d'aur da la Reichsbank tudestga tranter aur acquistà a moda legala ed aur rapinà (vesair 1.4).

1.3 Cronologia

1939–1941

Suenter che la Germania aveva provocà la segunda guerra mundiala duvrava ella adina dapli materias primas essenzialas per la guerra. Ina da quellas era il wolfram che vegniva explotà surtut en il Portugal. La Germania duvrava perquai escudos ch'ella sa procurava en barat cun aur tar bancas commercialas svizas. Quest aur vegniva alura vendì sin il martgà svizzer a persunas privatas che deponevan quel en Svizra u al transferivan a l'exteriur.

Ils escudos vendids a la Reichsbank avevan las bancas acquistà ordavant cunter francs svizzers en il Portugal. Perquai disponeva la banca centrala portugaisa gia baud d'ina gronda quantidad da valuta svizra ch'ella barattava tar la BNS en aur. Questas transacziuns avevan chaschunà ina reducziun marcanta da las reservas d'aur da l'institut d'emissiun svizzer. La situaziun è anc s'aggravada il zercladur 1941 cura che tut ils credits continentaleuropeics en ils Stadis Unids èn vegnids bloccads. Era la BNS era pertutgada, siond ch'ina gronda part da sias reservas d'aur sa chattavan en ils Stadis Unids. Sin basa da questa situaziun ha la banca d'emissiun svizra dumandà la Reichsbank da betg pli furnir aur a bancas grondas svizas, mabain be anc a la BNS. Berlin è stà d'accord.

1942

Il 1942 ha la quantidad d'aur che la BNS aveva cumprà da la Reichsbank cuntanschi il pli aut nivel. Sulettamain lez onn importavan las cumpras 424 milliuns francs. Cun quai èsi bain reüssi a la BNS d'impedir in ulteriur regress da sias reservas d'aur en Svizra, ma ella ha prest survegnì auters problems. Il grond interess per aur en vasts circuls da la populaziun ha fatg ir ad aut il pretsch da l'aur e chaschunà in surstgaudament dal martgà d'aur svizzer. Ils 7 da december 1942 ha il cussegl federal perquai decidì da suttametter quest commerzi ad ina concessiun e da fixar pretschs maximalis. Per il commerzi d'aur cun l'exteriur duvravi plinavant l'autorisaziun da la BNS. Questas mesiras han gi effect ed il martgà d'aur è danovamain sa calmà.

1943–1945

Era suenter Stalingrad, cura che la relaziun da las forzas era sa spustada sin ils champs da battaglia, nun ha la BNS l'emprim strusch midà sia politica concernent las fatschentas d'aur cun la Germania. La valita da l'aur cumprà da la Reichsbank era anc adina aut e muntava fin la fin 1943 a 370 milliuns francs. Pir il 1944 è il volumen dal transfer d'aur sa reduci a 180 milliuns francs.

Malgrà la pressiuin dals alliads, ch'avevan avertì l'emprima giada l'entschatta 1943 da betg comprar aur da la Germania, na prenda la BNS l'emprim naginas mesiras concretas. Era cura ch'è cumparida ils 22 da favrer 1944 ina decleraziun che s'exprimeva cunter l'acquist d'aur rapinà tras stadis neutrals, era la BNS anc adina persvadida ch'ella na possia, per raschuns da princip, betg refusar l'aur da la Reichsbank. Sulettamain tar la cumpra da munaidas d'aur ch'ella acquistava da l'institut d'emissiun tudestg è ella sa restrenschida a partir da la fin d'avrigl exclusivamain sin munaidas battidas en Germania.

Il favrer 1945 han ils alliads tramess ina delegaziun en Svizra. Suenter diras tractativas èn las autoritads svizras s'obligadas en la cunvegna dals 8 da mars 1945 da betg pli comprar aur da la Reichsbank, exceptà cumpras per cuvrir las expensas da la represchentanza diplomatica dal Reich en Svizra, per expensas a favur dals praschuniers da guerra e per contribuziuns al Comité internaziunal da la Crusch cotschna.

La davosa vendita da la Reichsbank a la BNS ha gi lieu ils 13 d'avrigl 1945 cun il consentiment dal cussegl federal. I sa tractava d'ina furniziun da la Reichsbank a Constanza da 3100 kg aur d'ina valita totala da 15,6 milliuns francs. Malgrà la cunvegna dal mars dal medem onn serviva quest aur era per cumpensar pretaisas da crediturs finansials svizzers visavi la Germania. En chapitel 4 chattais vus indicaziuns pli detagliadas.

1.4 Arguments e fatgs concrets

La buna fai

A partir da 1943 è la BNS vegnida pli e pli sut pressiu pervi da sia politica d'aur. Ella stueva sa dustar cunter la reproscha d'avair acquistà aur rapinà e plinavant era quintar da vegnir confruntada cun pretaisas da restituir l'aur cumprà da la Reichsbank. Ella era damai sfurzada da sa giustifitgar. Perquai ha ella introducì posteriuramain l'argument da la buna fai: la direcziun da la BNS argumentava ch'ella possia partir dal fatg che la Reichsbank n'haja mai furnì aur rapinà.

Oz na datti però nagin dubi: la BNS saveva dapi l'entschatta dal 1941 che la Reichsbank disponeva d'ina quantidad considerabla d'aur rapinà. Il 1942 aveva la direcziun per exempel ponderà da luentar e cular da nov las barras d'aur per zuppentar lur origin. Il december 1943 aveva il directur dal biro da dretg da la BNS fatg attent ch'ils Tudestgs confischeschian en ils territoris occupads era facultads da privats, «per exempel da gidieus depurtads». Malgrà quest'infurmaziun n'ha l'institut svizzer d'emissiun betg desistì d'acquistar fin l'avrigl 1944 aur offrì da la Reichsbank.

L'argument da la buna fai è sa demussà sco in latsch argumentativ. El ha fatg dals responsabels da la BNS prashuniers da lur agen dispositiv da giustificaziun ch'als na permetteva betg pli da sortir da lur sistem d'argumentaziun senza perder la credibladad. Els avessan stuì conceder da nun avair ditg la vardad.

La neutralitad

In segund argument per giustifitgar ils acquisti d'aur da la Germania era l'obligaziun apparenta da la neutralitad. Els n'hajan gì nagin'otra letga, han ils responsabels da la BNS fatg valair suenter la guerra, che da prender ina posiziun «absolutamain neutrala» e da tractar omaduas partidas da guerra egualmain. I na saja perquai betg stà pussaivel d'acceptar aur da la vart allia-da e da refusar aur da la Germania.

Dals protocols resorta però che la problematica vegniva tuttavia discutada en circuls interns da la BNS e ch'ins ponderava sch'i saja admissibel, en vista a la derivanza dubiusa da l'aur furnì da la Reichsbank, da refusar la cumpra da quel. La BNS enconuscheva medemamain l'exempel da la Svezia, ch'aveva desisti a partir da l'avust 1944 d'acquistar aur da la Germania. En il cussegl da banca avev'ins plinavant remartgà gia il 1943 ch'i na dettia nagina obligaziun internaziunala per bancas d'emissiun da cumprar aur offri.

La dissuasiun

Il pled dissuasiun è cumpari durant il temp suenter la guerra e vul dir «effect d'impediment». El serva per circumscriber la rolla da l'armada en connex cun l'impediment da la guerra ed el vegn savens era duvrà en il sectur economic e finanziel.

L'idea da la dissuasiun vegniva fatga valair suenter la guerra era da la BNS. Ella argumentava per exempel ch'ils acquisti d'aur da la Reichsbank hajan gidà a salvar la Svizra d'ina invasiun tras la Germania. Per suttastritgar questa tesa vegn savens rinvià a la remartga fatga l'onn 1940 dal vicepresident da la Reichsbank Emil Puhl. Tenor sia opiniun era il franc svizzer convertibel libramain in dals motivs daco che la Germania n'occupava betg la Svizra. La BNS aveva bain orientà il cussegl federal davart questa decleraziun, ma ins na po tuttina betg cumprovar ch'ella avess considerà durant ils emprims onns da guerra l'effect dissuasiv sco finamira da sia politica d'aur. Ins sto perquai crair ch'era l'argument da la dissuasiun saja vegni duvrà pir pli tard per giustificgar las activitads. Plinavant ston ins savair che Hitler na sa laschava diriger en sia strategia da guerra primarmain da ponderaziuns economicas e raziunalas. Puhl n'appartegneva er betg al circol dals exponents determinants dal terz Reich.

Sin fundament da las retschertgas d'enfin ussa na pon ins responder a la dumonda, sche l'avantatg ch'in franc svizzer internaziunalmain convertibel purtava a la Germania, ha diminui per la Svizra il privel d'ina agressiun.

Ils profits

Ils profits che la BNS fascheva cun acceptar aur da la Germania nun eran in motiv decisiv da las activitads. En il commerzi cun aur ch'ella aveva acquistà durant la segunda guerra mundiala da l'institut d'emissiun tudestg e rivendì pli tard, aveva ella gudagnà 18,4 milliuns francs. Quai è radund in tschintgavel dal retgav brut da tut las fatschentas da la BNS durant questa perioda.

2. L'aur che la BNS ha cumprà dals alliads

La banca naziunala svizra ha surpiglià aur en grondas quantitats dals alliads dal vest. Dal 1941 fin il 1945 ha ella cumprà aur en ils Stadis Unids per totalmain 2,2 milliardas francs. Da questa summa pon ins però considerar maximalmain ina milliarda francs sco servetschs finanzials effectivs a favur dals Stadis Unids. La summa restanta è d'attribuir a conversions da credits svizzers da dollars en aur.

I nun è opportun da far ina cumparegliaziun directa tranter ils acquisti d'aur da la Germania e quels dals alliads. Cuntrari a l'aur cumprà da la Reichsbank sa tractavi tar l'aur dals alliads da meds da pajament acquistads en moda dal tuttafatg legala.

Il 14 da zercladur 1941 han ins decidi a Washington da bloccar tut ils credits continentaleuropeics e damai era quels da stadis neutrals sco la Svizra. Questa mesira tutgava tar la strategia da guerra economica dals alliads. La BNS e pli tard era la confederaziun na pudevan qua tras betg pli disponer libramain da lur reservas monetaras en ils Stadis Unids.

Quant enavant ch'ils alliads dal vest han fatg diever da francs svizzers è conuschent be parzialmain. Ina survista da la BNS dal december 1946 inditgescha che stgars la mesadad dals 810 milliuns francs acquistads dals Stadis Unids cunter aur serviva a financiar imports d'uras da la Svizra. La summa restanta vegniva duvrada per ulteriurs imports da la Svizra e plinavant per accziuns umanitaras e per ils basegns da la diplomazia e dals servetschs secrets. Francs svizzers vegnivan era duvrads per permetter als schuldads da l'armada americana da passentar lur vacanzas en Svizra e per indemnisar il bumbardament da Schaffusa.

3. Il martgà d'aur e las bancas commerzialas

Sco quai che nus avain gia menziunà en chapitel 1 avevan las bancas comercialas ina posiziun impurtanta sin il martgà svizzer d'aur, cunzunt ils onns 1940 e 1941. Pervi da las funtaunas fitg manglusas na sa laschan questas transacziuns betg pli reconstruir cumplettaimain. Tut en tut stuevan questas operaziuns dentant vegnir consideradas sco in'actividad marginala da las bancas grondas. Tuttina purschevan ellas ina buna pussaivladad da far gudogns a curt termin.

Cumbain ch'ils instituts da finanzas svizzers importavan suenter 1941 be anc fitg pauc aur directamain da la Germania, giugavan els vinavant ina rolla impurtanta en il commerzi d'aur e da devisas. Durant la guerra purtava la BNS grondas quantitats d'aur sin il martgà svizzer. Tranter quest aur avevi era in grond dumber da munaidas da la Belgia che la Germania aveva acquistà ed alura vendì a la BNS. Questas vendite succedevan oravant tut tras l'intermediaziun da las bancas. Era en il commerzi cun escudos eran ils instituts commercials vinavant activs. A partir da l'october 1941 na pajava la Reichsbank però betg pli cun aur, mabain cun francs svizzers ch'ella aveva survegnì da la BNS en barat cun aur.

Suenter l'introducziun da las controllas dal martgà e da pretschs maximals a la fin dal 1942 s'han las activitads intensivadas sin il martgà nair svizzer. Tscherts indizis cumprovan ch'era bancas grondas eran cumpigliadas en singuls cas. La pli gronda part da l'aur vegniva dentant vendida legalmain per ils pretschs uffizials maximals. Intginas bancas comercialas translocavan lur fatschentas a l'exteriur e vendevan lur aur en Argentina ed en Turchia.

4. La rolla da las assicuranzas svizras tar la cumpra d'aur da la Germania curt avant la fin da la guerra

La davosa furniziun d'aur da la Germania a la BNS ha gì lieu ils 13 d'avrigl 1945. Tranter ils gremis impurtants da questa cumpra eran oravant tut era represchentants da las assicuranzas svizras ch'insistevan sin il pajament dals dabuns da lur partenaris commercialis en Germania.

Ils instituts d'assicuranza e da reassicuranza svizzers eran gia da l'entschatta orientads al martgà internaziunal ed il martgà dal marc tudestg era per els da grond'impurtanza. Las entradas che las societads svizras d'assicuranza da vita gudagnavan cun premias da l'exteriur derivavan per passa dus terzs da la Germania. Sedesch societads e damai bunamain la mesadad da tut ils assicuraders directis svizzers eran activs en Germania, nua ch'els avevan investì a la fin dal 1944 radund 570 milliuns Reichsmark. Dal 1937 fin il 1944 muntavan ils pajaments d'assicuranzas tranter la Svizra e la Germania ad in transfer net da la Germania da bun 100 milliuns francs.

A la fin dal 1944 annunzia la Germania visavi la Svizra ina reduziun substanziala dals pajaments en devisas. En vista a quest fatg entra il delegà da la confederaziun e da l'associaziun svizra d'assicuranzas per las tractativas economicas en il traffic d'assicuranzas en discussiuns cun ina delegaziun tudestga concernent il transfer dals pajaments averts. Il 1. da favrer 1945 sa convegnan las duas partidas da restrenscher l'indemnisaziun dals dabuns d'assicuranza svizzers per l'onn current a totalmain 13 milliuns francs. Per far quest pajament stueva la Reichsbank avair la pussaivladad da vender aur a la BNS per pudair sa procurar las devisas necessarias. Il cussegl federal ha però refusà d'autorisar transacziuns per tals finamiras. Confurm al manader da la cumissiun per las contractivas tranter la Svizra ed ils alliads vuleva la regenza svizra manifestar ch'ella na saja betg pli pronta d'admetter aur «malnet» per tals scopos.

Da la vart da las assicuranzas empruvav'ins tuttina da salvar quai ch'era anc da salvar. Suenter tractativas intensivias cun la Reichsbank han ins fatg ils 11 d'avrigl 1945 ina cunvegna. Quella preveseva d'utilisar per ils pajaments menziunads ils credits da francs da la Reichsbank tar la BNS a Berna bloccads dapi mez favrer 1945, cumbain che quests meds eran destinads exclusivamain per cumpensar basegns umanitars e diplomatics. La Svizra aveva cunvegni cun ils alliads d'autorisar vinavant transfers d'aur da la Germania per quest intent. Dal punctg da vista puramain formal aveva il cussegl federal agì correctamain concedend a la fin da mars in'ulteriura cumpra d'aur da la Reichsbank. En realitad sa tractavi dentant d'in rampign per trumpar ils alliads e qua tras pudair satisfar a las pretaisas da las assicuranzas svizras.

L'accord contractà nun è vegni concretisà, cunquai ch'il terz Reich era vegni victorisà. Strusch 10 onns pli tard èsi dentant reussi a las assicuranzas, suenter stentas intensivias, da far liber radund nov milliuns francs dals daners da la Reichsbank bloccads tar la BNS a Berna.

5. La cunvegna da Washington

En il rom da la conferenza da Jalta e Potsdam dal 1945 è vegnì approvà il princip da confiscar tut ils credits tudestgs che sa chattavan ordaifer la Germania. Ils Americans, Englais e Franzos han survegnì ils credits en las trais zonas d'occupaziun dal vest ed en ils pajais neutrals en l'Europa occidentala. Ils credits en la zona d'occupaziun sovietica ed en l'Europa centrala ed orientala èn vegnids concedids a la URSS.

La Svizra è vegnida envidada a tractativas. Igl è sa mussà ch'ìls alliads eran infurmads davart las transacziuns d'aur tranter la Reichsbank, la BNS e las bancas commercialas svizas. Els calculavan l'aur rapinà da bancas d'emissiun e vendì da la Reichsbank a la BNS ad ina valur totala d'almain 800 milliuns francs.

A l'entschatta da las tractativas ha il director general da la BNS, Alfred Hirs, empruvà da giustifitgar la politica da l'institut svizzer d'emissiun cun l'argument da la buna fai e cun consideraziuns politic-monetaras e da neutralitad. El nun ha però pudì persvader ses contrahents. El ha schizunt stuì conceder d'avair savì che l'aur furnì da la Reichsbank a la BNS pudess era includer aur rapinà da la Reichsbank en la Belgia occupada.

Suenter diras contractivas han ins concludì ils 25 da matg 1946 in accord. Quel fixava tranter auter che la Svizra haja da pajar ina summa da 250 milliuns francs per indemnisar las cumpras d'aur. Ils trais alliads da lur vart èn sa declarads pronti da desister per els e per ils 15 pajais ch'els represchentavan da tuttas pretensiuns envers la regenza svizra e la banca nazionala en quai che pertutga las transacziuns d'aur fatgas da la Svizra cun la Germania durant la guerra. Persuenter dueva vegnir liquidada la facultad da Tudestgs sesents en Germania ch'il cussegl federal aveva bloccà. Il retgav era da divider en duas parts egualas. Ina part dueva ir a las pussanzas occidentalas e vegnir dividida tranter ils deschedotg stadis contrahents da la «Agenzia interalliada da reparaziun» (AIAR). L'autra part dueva ir a la confederaziun. Washington era plinavant s'obligà da dar liber la facultad svizra bloccada en ils Stadis Unids. Quella

muntava a 5 milliardas francs svizzers; 4,6 milliardas da questa summa èn vegnidas restituidas a lur proprietaris. 400 milliuns èn restads bloccads e vegnids confiscads da la regenza americana.

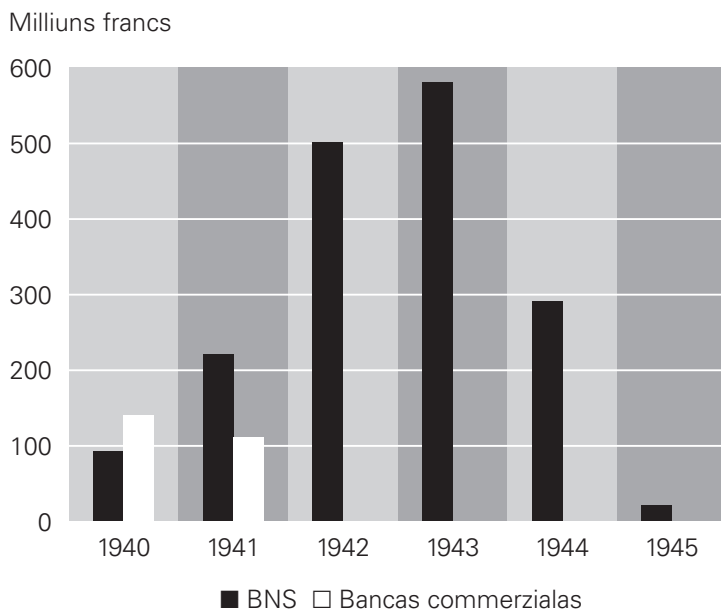
La dumonda da la liquidaziun da la facultad tudestga bloccada en Svizra è vegnida reglada pir en il rom d'in pachet da liberaziun da la cunvegna da Washington concludida l'avust 1952. La Svizra ha assegnà als alliads ina summa da liberaziun da 121,5 milliuns francs, la quala è vegnida cumpensada a la Svizra da la Republica federala tudestga. Persuenter ha la Svizra dà liber la facultad bloccada, uschia ch'ìls proprietaris en Germania pudevan puspè disponer libramain da quella.

6. Resumaziun

- Durant la segunda guerra mundiala era la Svizra il pli impurtant lieu per transacziuns d'aur derivant dal territori da pussanza dal terz Reich. Las furniziuns d'aur da la Reichsbank a la BNS muntavan a total 1,6 fin 1,7 milliardas francs. Da questa summa aveva la BNS acquistà 1,2 milliardas francs sin agen quint; il rest era ì en deposits che la Reichsbank, autras bancas centralas e la BIZ avevan tar la BNS.
- Ils responsabels da la BNS savevan gia a partir dal 1941 che la Germania disponeva d'aur rapinà. Tuttina ha la BNS cuntinuà fin a la fin da la guerra da cumprar aur da l'institut d'emissiun tudestg.
- Visavi ses criticheers fascheva la BNS valair suenter la guerra ch'ella haja acquistà l'aur da la Germania cartend da buna fai a l'origin irreproschabel da quest aur. Ella haja plinavant gidà a reducir la ristga d'ina attatga tudestga sin la Svizra cun sa far nizzaivel per la Germania. Quests arguments nun èn dentant plausibels. Ins na po betg cumprovar che la BNS s'haja effectivamain laschà diriger en sias decisiuns da ponderaziuns dissuasivas.
- Malgrà la nova situaziun politica ha la BNS tralascià era suenter il 1943 da midar la tenuta visavi la Germania en sia politica da transacziuns d'aur. En vista a la pressiuin dals alliads è ella sa messa en ina posiziun defensiva. Qua tras ha ella restrenschì pli e pli sias pussaivladads d'agir. Plinavant ha ella mess en dumonda sia credibladad.
- En il decurs da la guerra freida è la pressiuin dals alliads tschessada. La rolla da la Svizra en connex cun l'acquist d'aur da la Germania è restada vinavant ina dumonda averta ed ha chaschunà fin a noss dis discussiuns intensivass.

7. Resumaziun da las cifras impurtantas

7.1 Las furniziuns d'aur da la Reichsbank a la Svizra 1940–1945

7.2 Cumpras e vendas d'aur da la BNS

1. da settember 1939–30 da zercladur 1945 (en miu. fr.)

Summa iniciala		2860,2		
		Cumpras	Venditas	Saldo
I. Pussanzas da l'axa				
I/1.	Germania	1231,1	19,5	+1211,6
I/2.	Italia	150,1	0,0	+ 150,1
I/3.	Giapun	0,0	5,0	- 5,0
	<i>Total</i>	<i>1381,2</i>	<i>24,5</i>	<i>+1356,8</i>
II. Alliads				
II/1.	USA	2242,9	714,3	+1528,7
II/2.	Gronda Britannia	668,6	0,0	+ 668,6
II/3.	Canada	65,3	0,0	+ 65,3
	<i>Total</i>	<i>2976,8</i>	<i>714,3</i>	<i>+2262,5</i>
III. Ulteriurs stadis				
III/1.	Argentina	32,7	0,0	+ 32,7
III/2.	Frantscha	193,2	0,0	+ 193,2
III/3.	Grezia	0,5	0,0	+ 0,5
III/4.	Portugal	85,1	536,6	- 451,5
III/5.	Rumania	9,8	112,1	- 102,3
III/6.	Svezia	77,5	3,0	+ 74,5
III/7.	Slovachia	0,0	11,3	- 11,3
III/8.	Spagna	0,0	185,1	- 185,1
III/9.	Tirchia	0,0	14,8	- 14,8
III/10.	Ungaria	0,0	16,3	- 16,3
	<i>Total</i>	<i>398,8</i>	<i>879,2</i>	<i>- 480,4</i>
IV. Divers				
IV/1.	Banca dals reglaments internaziunals	61,5	18,3	+ 43,2
IV/2.	Privats	71,6	667,8	- 596,2
IV/3.	Confederaziun	269,3	1087,9	- 818,6
IV/4.	Institut federal da munaida	42,5	45,8	- 3,3
	<i>Total</i>	<i>444,9</i>	<i>1819,8</i>	<i>-1374,9</i>
Total cumpras /venditas		5201,6	3437,7	1763,9
Differenzas				- 1,2
Summa finala				4622,9

7.3 Transacziuns d'aur da la Reichsbank da ses deposits tar la BNS a Berna sin contos d'auters depositurs tar la BNS (sortidas bruttas 1940–45)

	Miu. Fr.
Banca naziunala svizra	1231,1
Banca centrala portugaisa	238,1
Banca centrala svedaisa	87,2
Banca dals reglaments internaziunals	58,4
Banca centrala rumena	50,6
Banca centrala slovacca	23,4
Banca centrala spagnola	6,8
Bancas commercialas svizras e diversas	5,8
Total	1701,4

7.4 Furniziuns da la Reichsbank a bancas grondas svizras (1940/41, pro banca)

	kg fin	Miu. Fr.
Societad da banca svizra	31 015	151,0
Bank Leu & Cie	8 990	43,8
Uniun da bancas svizras	6 540	31,8
Banca commerciala Basilea	1 963	9,6
Credit svizzer	1 513	7,4
Banca federala	25	0,1
Total	50 045	243,7